

PAPER DETAILS

TITLE: KENTSEL VE KIRSAL BÖLGEDE EGİTİM GÖREN OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARININ
DEĞER DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

AUTHORS: Büsra YALGIN,Hüseyin ÇALIŞKAN

PAGES: 43-54

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2898119>

KENTSEL VE KIRSAL BÖLGEDE EĞİTİM GÖREN OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARININ DEĞER DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Examination of Value Levels of Preschool Children Educated in Urban and Rural Areas

Büşra YALGIN

Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, bsrdm@gmail.com

Hüseyin ÇALIŞKAN

Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, caliskan06@gmail.com

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Geliş: 17 Ocak 2023

Kabul: 26 Mart 2023

Anahtar Kelimeler:

Değer, değerler eğitimi, okul öncesi dönemde değerler eğitimi

© 2023 PESA Tüm hakları saklıdır

ÖZET

Değerler erken çocukluk döneminde temelleri atılan ve içinde bulunulan çevreden etkilenen dinamik bir olgudur. Bu bağlamda okul öncesi öğrencilerinin değerlere duyarlı olmaları önemlidir. Bu araştırma öğretmen görüşlerine göre kırsal ve kentsel bölgede eğitim gören okul öncesi öğrencilerinin değer düzeylerini belirlemek ve farklı değişkenler açısından durumlarını karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır. Dolayısıyla araştırma betimsel tarama modelinde nicel bir araştırma olarak tasarlanıp gerçekleştirilmiştir. Araştırma grubunu Türkiye'nin farklı bölgelerinde bulunan okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören 5 yaş grubundaki 232 öğrenci oluşturmaktadır. Bu çalışmada veri toplama aracı olarak "Okul Öncesi Değerler Ölçeği-Öğretmen Formu" tercih edilmiştir. Bu form, seçilen 3-6 yaş grubu öğrenciler için öğretmenler tarafından doldurulacaktır. Kullanılan ölçekten elde edilmiş olan verilerin analiz işleminde araştırmanın amacı bağlamında Kruskal Wallis, Mann Whitney U testleri ve aritmetik ortalamadan yararlanılmıştır. Yürütülen araştırma sonucunda okul öncesi dönem öğrencilerinin değerlere duyarlılık düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu; kız öğrencilerin lehine cinsiyet değişkeni bağlamında anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kullanılan ölçek işbirliği, sorumluluk, dürüstlük, saygı, paylaşım ve dostluk alt boyutlarına sahiptir. Sonuçların boyutların toplamı bağlamında anlamlı farklılıklar göstermediği, alt boyutlar bağlamında ise aile türü değişkenine göre çekirdek ailelerin lehine; sorumluluk ve saygı, konut yapısı değişkenine göre apartmanda yaşayanların lehine; saygı, okulun fiziksel donanımı değişkenine göre yeterli fiziksel donanımına sahip olanların lehine; saygı, dostluk, paylaşım boyutlarında anlamlı farklılıklar gösterdiği sonucuna varılmıştır.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 17 January 2023

Accepted: 26 March 2023

ABSTRACT

Values are a dynamic phenomenon that is founded in early childhood and is affected by the environment. In this context, it is important for preschool students to be sensitive to values. This research was carried out in order to determine the value levels of preschool students studying in rural and urban areas according to the opinions of teachers and to compare their situations in terms of different variables. Therefore, the research was designed and carried out as a quantitative research in the descriptive survey model. The research group consists of 232 students in the age group of 5 studying at pre-school education institutions located in different regions of Turkey. In this study, "Preschool Values Scale-Teacher Form" was preferred as a data collection tool. This form will be filled by the teachers for the selected 3-6 age group students. In

Keywords:

Value, values education, values education in preschool period

© 2023 PESA All rights reserved

the analysis of the data obtained from the scale used, arithmetic mean, Kruskal Wallis and Mann Whitney U tests were used in the context of the purpose of the research. As a result of the research, it was found that preschool students had a high level of sensitivity to values; According to the gender variable, it was concluded that there were significant differences in favor of female students. The scale used has sub-dimensions of responsibility, respect, cooperation, honesty, friendship and sharing. There is no significant difference between the students according to the sum of the dimensions. According to the family type variable, a significant difference was found in favor of the nuclear family in the dimensions of responsibility and respect. According to the housing structure variable, a significant difference was found in the respect dimension in favor of those living in the apartment. According to the physical equipment of the school variable, a significant difference was found in the dimensions of respect, friendship and sharing in favor of those with sufficient physical equipment.

GİRİŞ

Değer kavramı geçmişten günümüze değin farklı bilim dallarında ele alınmış; sosyoloji, psikoloji, din bilimleri, felsefe gibi sosyal bilimlerin temelini oluşturmuştur. Değer kavramını bu denli önemli kılan kâinatın en önemli unsuru kabul edilen insanın davranışlarını biçimlendiriyor oluşudur (Koçyiğit, 2019, s.31). Değer kavramı bir şeyin önemini belirlemeye imkân tanıyan soyut bir ölçü, nesne ile ilişkisinde belirlendiği şey; bir milletin sahip olduğu ekonomik, kültürel, sosyal ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi unsurların bütünü olarak kabul edilmektedir (TDK, 2011). Yıldırım (2019) değeri; bireyin ait olduğu toplumun sosyal çevresi ve kültürel yapısının bir birleşimi olarak kabul edilen, öncelik durumu kişilere göre değişkenlik gösterebilen ancak davranışa döküldüğünde atfedilebilen, bireyin hayata dair inançlar sistemini kapsayan soyut kavramlar olarak ifade etmiştir.

Bireyin sahip olduğu değerlerin varlığı onun toplum içerisindeki sosyal konumunu belirlemede etkili bir rol oynamaktadır. Değerlerin varlığı sayesinde birey, çevresiyle etkili iletişime geçebilmekte ve bu bağlamda bulunduğu toplumda sosyal konumunun saptanması için doğru bir zemin oluşturmaktadır. (Yazıcı, 2006). Bireyin toplumda kabul görmesi için değerlerin varlığı yadsınamaz bir gerçektir. İdeal bir toplumun varlığı ancak değerlerin hayata doğru bir şekilde yansıtılması ile mümkündür. İdeal bir toplumun varlığını koruyabilmesi için çocuğun yetiştirilmesinden sorumlu olan herkese büyük bir rol düşmektedir (Yıldırım, 2019).

Değerler eğitimi okul öncesi eğitim sürecinde hayata geçirilirse, çocuklar erken yaşlardan itibaren değer anlayışlarını geliştirmeye başlar. Bu bağlamda değer odaklı erken çocukluk eğitimi, hoşgörülülük ve sorumluluk bilincinde bir toplumun gelişimini devam ettirebilmesi için koşullar oluşturur ve toplumun gelişimsel yönünü belirleyen ortak değerlere katkı sağlar (Delijeva ve Ozola, 2021). Erken çocukluk dönemindeki çocuklarda milli dayanışma duygusunun ve milli bilincin oluşması, her ulusun gelişebilmesi, milli ve manevi değerlerine bağlı kalabilmesi için çok önemlidir (Sodirovich, 2022). Değerler sürekli ve bu değer sürecinde yaş ve çevre önemli bir faktör olarak kabul edilir. Çocuğun erken yaşlarda dâhil olduğu okul öncesi eğitim kurumları onun değer algısını destekleyerek kişiliğinin şekillenmesinde önemli rol oynar. (Zdanevych vd., 2020). Freud da çocuklar üzerinde yürüttüğü araştırmalar doğrultusunda değerlerin kazanımı için erken çocukluk dönemine dikkat çekmiştir. Freud'a göre bireyin içgüdüsel isteklerinin süper ego/vicdan vasıtasıyla kontrol altına alınması gerekir. Süper egoyu şekillendiren de değerler, normlar ve toplumsal kurallardır. Freud yaptığı araştırmalar sonucunda bu durumun önemli bir kısmının okul öncesi dönemi de içine alan çocukluk döneminde gerçekleştiğini düşünmektedir (Oruç, 2010, s.42). Çocuklar erken çocukluk döneminde, bir yandan dil ve biliş alanlarında gelişme gösterirken bir yandan da sosyal ve ahlaki davranış özelliklerini şekillendiren değer algılarını geliştirmeyi sürdürürler. Bu sebeple okul öncesi eğitim dönemi bütün gelişim alanlarında olduğu gibi değer gelişimi için de kritik öneme sahiptir (Meriç ve Özyürek, 2018, s.139). Bu sebeple eğitim öğretim sürecinde yer verilen değerler eğitimi çalışmalarında en önemli

görev çocuğun eğitiminden sorumlu tüm eğitim paydaşlarına; anne-baba, öğretmen ve okul yöneticilerine aittir.

Okul öncesi dönemde çevrenin çocuk üzerindeki etkisi önemli bir yer tutar. Çevre faktörünün alt dalı olarak değerlendirilen aile etkeni, çocuğun şekillendirdiği tutum ve değer algıları üzerinde etkilidir. Bu alanda yapılan araştırmalar, çocuğun erken çocukluk yıllarında kazandığı davranışların önemli bir kısmının, yetişkinlikteki kişilik yapısını, tavrını, alışkanlık, inanç ve değer düzeylerini biçimlendirdiğini ortaya koymaktadır. Okul öncesi dönemde sunulan eğitim, çocuğun sosyal uyum ve becerilerini destekleyerek kavrama gücünü arttırmakta ve değerler sistemine yönelik farkındalık oluşturmaya yardımcı olmaktadır (Kandır ve Alpan, 2008, s.34).

Değerlere yönelik farkındalığın artırılmasında çocuğun en yakın çevresi kabul edilen aile büyük rol oynamaktadır. Aile çocuğun ilk toplumsal çevresidir. Bu sebeple ailenin sunduğu ortam çocuğun sosyal etkileşiminin oluşmasında olumlu veya olumsuz rol oynayarak kişiliğinin şekillenmesini sağlar. Çocuğun her alanda gelişiminin ve eğitiminin şekillenmeye başladığı bu ortam aynı zamanda da ilk öğrenme yaşantılarının gerçekleşmeye fırsat bulduğu çevredir (Çakmak, 2010). Ailelerin sahip olduğu sosyal, ekonomik ve kültürel donanımları, çocuklara aktarılır. Bu durum çocukların sosyal ve kültürel kazanımlarını etkiler. Netice itibarıyla ailelerin sosyoekonomik durumları ve çocuklara sundukları çevresel faktörler çocuğun eğitim hayatı boyunca elde edeceği tüm kazanımları şekillendirir (Çiftçi ve Çağlar, 2014, s.157). Ailenin çocuğa sunabildiği olanaklar çerçevesinde değer kazanımlarının kalitesi belirlenir.

Çocuğun en yakın çevresi kabul edilen aile kadar yaşadığı coğrafi bölgenin de değerler üzerinde etkisi vardır. Kırsal bölgede yaşayan insanlar geçimlerini çoğunlukla tarım ve hayvancılık ile sağlar. İmece usulü denilen yöntemle bölgedeki tarıma ve hayvancılığa dayalı işler yardımlaşarak yapılır. Dayanışma kavramı özellikle bu bağlam çerçevesinde çok anlamlıdır. Toplumu bir arada tutmaya yarayan kültürel bağlar ve iş birliği zayıfladıkça, bir arada yaşayabilme de güçleşmektedir. İnsanoğlu bulunduğu coğrafyanın kültürel yaşantısını sürdürdüğü ölçüde yaşamını kolaylıkla devam ettirir. Bu bölgede yaşayan çocuklar da dayanışma ve iş birliği kavramlarını sosyal hayatta deneyimleme fırsatı yakalar (Kara, 2016, s.378). Kırsal bölgenin çocuklara sunduğu imece usulü denen yöntemi deneyimleme fırsatı toplumsal hayattan yansıyan küçük bir kesittir. Kırsal bölgede çocuklar hayvancılık, tarım vb. sektör alanlarında da doğa ve hayvan sevgisine yönelik kazanımlar elde edebilirler. Kentsel bölgede yaşayan çocuklar hayvanları doğal ortamlarında gözlemleme fırsatları bulamasalar bile evcil hayvan besleyerek onlarla yakın ilişkiler kurabilirler. Bu bağlamda çocuğun bir canlının bakımını üstlenmesi hayvan sevgisi, sempati, güven ve sorumluluğa yönelik kazanımların ortaya çıkmasına yol açar. Akçay (2006) okul öncesi öğrencilerine yönelik çevre etkinlikleri hakkında yaptığı araştırmasında çocuğun bir canlının bakımını üstlenmesinin; hayvanlara karşı sevgi, sempati, sorumluluk, güven duymasını sağladığını ifade ederek bu savı desteklemiştir.

Değer düzeyleri aile, çevre, okul, sosyoekonomik imkânlar, kırsal ve kentsel bölge farklılıkları gibi faktörlerden etkilenen dinamik bir yapıdır. Literatürde okul öncesi dönem öğrencilerine yönelik, kırsal ve kentsel bölgede eğitim gören çocukların değerlerini benzerlik ve farklılıkları yönünden değerlendiren bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple bu araştırmanın özgün olacağı ve değerler eğitimi alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yürütülen bu araştırma ulaşılan sonuçlar bağlamında öğretmenlere çıkan farklılıklara göre etkinlik planlamaları konusunda ağırlık vermeleri gereken değerlerin hangileri olması noktasında yol gösterici olabilecektir. Ayrıca elde edilecek sonuçlara göre verilecek erken çocukluk eğitimi, değerler eğitiminin işlevselliği açısından oldukça önemlidir.

Bu araştırmada kentsel ve kırsal bölgede eğitim almakta olan 5 yaş grubu okul öncesi dönem çocuklarının değer düzeyleri ve bu bölgedeki çocuklar arasındaki benzerlik ve farklılıkların neler olduğunun ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Kırsal ve kentsel bölgede yaşayan çocukların aile yapısı,

sosyoekonomik düzey, çevre uyarıları, konut yapıları, okula ulaşım, okul donanımı gibi özellikler bakımından birbirinden farklı özelliklere sahip olduğu da bilinmektedir. Bu bağlamda araştırmanın genel amacı bahsi geçen değişkenlerin kırsal ve kentsel bölgede eğitim gören okul öncesi dönem çocuklarının değer düzeylerinde farklılıklar oluşturup oluşturmadığını da ortaya koymaktır. Araştırmanın genel amacı bağlamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Kentsel ve kırsal bölgede eğitim almakta olan okul öncesi dönem çocuklarının değer algıları ne düzeydedir?
2. Kentsel ve kırsal bölgede eğitim almakta olan okul öncesi dönem çocuklarının değer algılarında;
 - a. cinsiyete,
 - b. aile türüne,
 - c. yaşadıkları konut yapılarına,
 - d. okulun fiziksel donanım yeterliliğine ve
 - e. okulun bulunduğu bölge türüne göre anlamlı farklılık var mıdır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma, kırsal ve kentsel bölgede eğitim alan okul öncesi dönem çocuklarının değer düzeyleri belirlenip çeşitli değişkenlere göre karşılaştırıldığı için betimsel tarama modeli ile tasarlanmıştır. Betimsel tarama modeli, araştırma grupları üzerinde yürütülen, grubun olay ve olgularla ilişkili duygu ve düşüncelerinin, tutumlarının alındığı, olguların betimlendiği araştırmalara denir (Karakaya, 2012). Araştırmada kırsal ve kentsel bölgede eğitim alan okul öncesi dönem çocuklarının değer düzeyleri ve beş değişkene (cinsiyet, aile türü, konut yapısı, okulun fiziksel donanımı ve okul bölgesi) göre durumları betimlendiği için betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Değişkenler de araştırmanın amacını ele almak için araştırmacının bilgi toplamasına yarayan kilit fikirler olarak görülür (Creswell, 2017).

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu, 2022-2023 eğitim-öğretim döneminde, Türkiye'nin farklı bölgelerinden seçilen; okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören 5 yaş grubu 232 çocuk oluşturmaktadır. Araştırma grubu olasılıklı olmayan tekniklerden uygun örneklem ile belirlenmiştir. Uygun örneklem, araştırma için gereksinim duyulan büyüklükteki örneklemi elde edinceye kadar en kolay ve ulaşılabilir bulunan deneklerden veri toplama tekniğidir (Gülbüz ve Şahin, 2018). Dolayısıyla yürütülen bu araştırmanın verileri de araştırmanın amacı bağlamında araştırmacıların en kolay ulaşabildiği yakın çevresinden toplanmıştır. Araştırmaya katılmış olan öğrencilere ait birtakım özellikleri aşağıdaki Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Araştırma Grubunun Özellikleri

Cinsiyet	N	%	Aile Türü	N	%
Kız	112	48,3	Çekirdek	169	72,8
Erkek	117	50,4	Geniş	63	27,2
Konut Yapısı	N	%	Okulun Fiziksel Donanımı	N	%
Müstakil	116	50,0	Yeterli	157	67,7
Apartman	116	50,0	Yetersiz	75	32,3
Okul Bölgesi	N	%	Veli Öğrenim Durumu	N	%
İl merkezi	82	35,3	İlkokul	105	45,3
İlçe merkezi	64	27,6	Ortaokul	38	16,4

Kasaba/Belde	8	3,4	Lise	42	18,1
Köy	78	33,6	Ön Lisans	7	3,0
			Lisans	31	13,4
			Yüksek Lisans	8	3,4

Tablo 1 incelendiğinde araştırma grubunun demografik özellikleri; cinsiyet, aile türü, konut yapısı, okulun fiziksel donanımı, okul bölgesi ve coğrafi bölge bağlamında ele alınmıştır. Araştırmaya 112 kız, 117 erkek öğrenci katılmıştır. Katılımcıların 169 'u çekirdek, 63'ü geniş aile türüne; 116'sı müstakil, 116'sı apartman konut yapısına sahiptir. Katılımcılar okul bölgesi bağlamında 82'si il merkezi, 64'ü ilçe merkezi, 8'i kasaba, 78'i köyde yer almaktadır. Araştırmamıza katılan öğrencilerin veli öğrenim durumları; 105' i ilköğretim, 38'i ortaokul, 42'si lise, 7'si ön lisans, 31'i lisans, 8'i yüksek lisans olarak saptanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak Çeliköz ve Neslitürk (2015) tarafından geliştirilmiş olan "Okul Öncesi Değerler Ölçeği-Öğretmen Formu" kullanılmıştır. Bu form 5 yaş grubu okul öncesi öğrencileri için öğretmenleri tarafından doldurulmuştur. Ölçek tür olarak öz bildirim ve derecelendirme olarak Likert tipi olup, 30 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddelerinde davranış gösterme sıklık oranına bağlı 3'lü seçenek yer almaktadır. Ölçek; sorumluluk, saygı, iş birliği, dürüstlük, dostluk, paylaşım alt boyutlarını içermektedir. Ölçek aile, öğretmen ve öğrenciye yönelik olarak üç farklı formda hazırlanmış olup birbirinden bağımsız kullanabilmeye uygundur. Dolayısıyla bu araştırmada da öğretmen formu kullanılmıştır. Çeliköz ve Neslitürk (2015) geliştirdikleri ölçek için Cronbach Alpha güvenirlik katsayısını .91 olarak belirlemişlerdir. Bu araştırmada kullanılan ölçek için Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı hesaplandığında ise .88 sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin testi yarılama yöntemine göre güvenirlik katsayısı ise .86 olarak bulunmuştur. Bu bağlamda elde edilen bulgular, bu ölçeğin; sorumluluk, dostluk, paylaşım, dürüstlük, saygı, iş birliği düzeylerini belirlemek amacıyla kullanılabileceğini göstermektedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada kullanılan "Okul Öncesi Değerler Ölçeği" öğrenciler için öğretmenleri tarafından doldurulmuştur. Araştırmada elde edilen veriler SPSS 21 programı ile araştırmanın soruları ve amacı bağlamında çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen tüm verilerin çözümlenmesinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, korelasyon, standart sapma analizleri yapılmıştır. Okul öncesi öğrencilerinin değerler eğitimine yönelik var olan tutum düzeylerinin belirlenmesinde ölçüt olarak 1.00-1.67 "hayır", 1.68-2.34 "bazen", 2.35-3.00 "evet" düzeyleri kullanılmıştır. Tüm bu analizlerin yapılmasından önce normallik testleri yapılmış ve araştırmanın veri setinin normallik varsayımlarını karşılamadığı tespit edildiği için analizlerde non-parametrik testlerden Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın soruları ve amacı bağlamında gerçekleştirilen analizler neticesinde elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 2: Okul Öncesi Öğrencilerinin Değerler Eğitimine Yönelik Tutum Düzeylerinin Betimsel İstatistikleri

Ölçek/ Boyutlar	N	En düşük	En yüksek	$\bar{x}$	SS
Sorumluluk	232	1.00	3.00	2.71	.37
Saygı	232	1.40	3.00	2.64	.39
İşbirliği	232	1.40	3.00	2.24	.32
Dürüstlük	232	1.40	3.00	2.49	.36

Dostluk	232	1.20	3.00	2.74	.36
Paylaşım	232	1.00	3.00	2.67	.43
Toplam	232	1.53	2.97	2.58	.27

Tablo 2 incelendiğinde okul öncesi öğrencilerinin değerlere yönelik tutum düzeylerinin toplamda ($\bar{x}$ =2.58), alt boyutlar bazında [sorumluluk ($\bar{x}$ =2.71), saygı ($\bar{x}$ =2.64), işbirliği ($\bar{x}$ =2.24), dürüstlük ($\bar{x}$ =2.49), dostluk ($\bar{x}$ =2.74), paylaşım ($\bar{x}$ =2.67)] “evet” düzeyinde olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan okul öncesi öğrencilerinin değerler eğilimine ilişkin en düşük ortalama puanının 2.24 ile işbirliği, en yüksek ortalama puanının 2.74 ile dostluk boyutu olduğu görülmektedir. Araştırmada elde edilen ortalama puanlar işbirliği hariç (bazen düzeyinde) evet düzeyinde olduğu ve öğrencilerin değerler eğilimine ilişkin puanlarının genel olarak yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 3: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Değerlere Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Bağımsız Gruplar İçin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Ölçek/Boyutlar	Cinsiyet	N	SO	ST	U	p
Sorumluluk	Kız	112	123.48	13830.00	5602.00	.048
	Erkek	117	106.88	12505.00		
Saygı	Kız	112	127.11	14236.50	5195.50	.005
	Erkek	117	103.41	12098.50		
İşbirliği	Kız	112	109.76	12293.00	5965.00	.224
	Erkek	117	120.02	14042.00		
Dürüstlük	Kız	112	132.98	14894.00	4538.00	.001
	Erkek	117	97.79	11441.00		
Dostluk	Kız	112	124.63	13959.00	5473.00	.022
	Erkek	117	105.78	12376.00		
Paylaşım	Kız	112	128.25	14364.00	5068.00	.002
	Erkek	117	102.32	11971.00		
Toplam	Kız	112	129.92	14551.00	4881.00	.001
	Erkek	117	100.72	11784.00		

Tablo 3' e göre, yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda, öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre değer düzeylerinin işbirliği (U=5965.00; $p>.05$) alt boyutu için anlamlı farklılık göstermediği; sorumluluk (U=5602.00; $p>.05$), dostluk (U=5473.00; $p>.05$), paylaşım (U=5068.00; $p<.05$), saygı (U=5195.50; $p<.05$), dürüstlük (U=4538.00; $p<.05$) alt boyutlarında ve boyutların toplamında (U=4881.00; $p<.05$) anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Anlamlı farklılık bağlamında kız öğrencilerin sorumluluk, dostluk, dürüstlük, saygı, paylaşım ve toplam düzeylerinin erkek öğrencilerden yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 4: Öğrencilerin Aile Türüne Göre Değerlere Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Bağımsız Gruplar İçin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Ölçek/Boyutlar	Aile Türü	N	SO	ST	U	p
Sorumluluk	Çekirdek	169	121.71	20855.00	4442.50	.043
	Geniş	63	102.52	6458.50		
Saygı	Çekirdek	169	123.40	20855.00	4157.50	.008
	Geniş	63	97.98	6173.00		
İşbirliği	Çekirdek	169	112.95	19088.00	4723.50	.171
	Geniş	63	126.03	7940.00		
Dürüstlük	Çekirdek	169	119.78	20243.50	4768.50	.215
	Geniş	63	107.69	6784.50		
Dostluk	Çekirdek	169	121.24	20489.00	4523.00	.061

	Geniş	63	103.79	6539.00		
Paylaşım	Çekirdek	169	120.70	20397.50	4614.50	.106
	Geniş	63	105.25	6630.		
Toplam	Çekirdek	169	120.87	20426.50	4585.50	.104
	Geniş	63	104.79	6601.50		

Tablo 4'e göre, yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda, öğrencilerin aile türü değişkenine göre değer düzeylerinin işbirliği (U=4723.50; p>.05), dürüstlük (U=4768.50; p>.05), dostluk (U=4523.00; p>.05), paylaşım (U=4614.50; p>.05) alt boyutlarında ve boyutların toplamında (U=4585.50; p>.05) anlamlı farklılık göstermediği; sorumluluk (U=4442.50; p<.05) ve saygı (U=4157.50; p<.05) alt boyutları için ise anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Anlamlı farklılık bağlamında çekirdek aileye sahip öğrencilerin sorumluluk ve saygı düzeylerinin geniş aileye sahip öğrencilerden yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 5: Öğrencilerin Konut Yapılarına Göre Değerlere Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Bağımsız Gruplar İçin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Ölçek/Boyutlar	Konut Yapısı	N	SO	ST	U	p
Sorumluluk	Müstakil	116	116.35	13497.00	6711.00	.972
	Apartman	116	116.65	13531.00		
Saygı	Müstakil	116	106.76	12384.50	5598.50	.023
	Apartman	116	126.24	14643.50		
İşbirliği	Müstakil	116	122.00	14152.50	6089.50	.195
	Apartman	116	111.00	12875.50		
Dürüstlük	Müstakil	116	114.36	13265.50	6479.50	.621
	Apartman	116	118.64	13762.50		
Dostluk	Müstakil	116	111.28	12908.50	6122.50	.207
	Apartman	116	121.72	14119.50		
Paylaşım	Müstakil	116	111.54	12938.50	6152.50	.243
	Apartman	116	121.46	14089.50		
Toplam	Müstakil	116	113.35	13149.00	6363.00	.475
	Apartman	116	119.65	13879.00		

Tablo 5'e göre, yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda, öğrencilerin konut yapısı değişkenine göre değer düzeylerinin sorumluluk (U=6711.00; p>.05), işbirliği (U=6089.50; p>.05), dürüstlük (U=6479.50; p>.05), dostluk (U=6122.50; p>.05), paylaşım (U=6152.50; p>.05) alt boyutlarında ve boyutların toplamında (U=6363.00; p>.05) anlamlı bir farklılık göstermediği; saygı (U=5598.50; p<.05) alt boyutunda ise anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Anlamlı farklılık bağlamında apartmanda yaşayan öğrencilerin saygı düzeyleri müstakil evde yaşayan öğrencilere göre daha yüksektir.

Tablo 6: Öğrencilerin Okul Fiziksel Donanımlarına Göre Değerlere Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Bağımsız Gruplar İçin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Ölçek/Boyutlar	Fiziksel Donanım	N	SO	ST	U	p
Sorumluluk	Yeterli	157	120.21	18872.50	5305.50	.204
	Yetersiz	75	108.74	8155.50		
Saygı	Yeterli	157	122.45	19225.00	4953.00	.045
	Yetersiz	75	104.04	7803.00		
İşbirliği	Yeterli	157	109.85	17246.00	4843.00	.023
	Yetersiz	75	130.43	9782.00		
Dürüstlük	Yeterli	157	117.14	18391.50	5786.50	.830
	Yetersiz	75	115.15	8636.50		

Dostluk	Yeterli	157	122.14	19175.50	5786.50	.049
	Yetersiz	75	104.70	7852.50		
Paylaşım	Yeterli	157	123.41	19375.50	5786.50	.019
	Yetersiz	75	102.03	7852.50		
Toplam	Yeterli	157	119.48	18758.00	5420.00	.327
	Yetersiz	75	110.27	8270.00		

Tablo 6' ya göre, yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda, öğrencilerin okul fiziksel donanımları değişkenine göre değer düzeylerinin boyutların toplamında ($U=5420.00$; $p>0.05$), sorumluluk ($U=5305.50$; $p>0.05$) ve dürüstlük ($U=5786.50$; $p>0.05$) alt boyutlarında anlamlı bir farklılık göstermediği; saygı ($U=4953.00$; $p<0.05$), işbirliği ($U=4843.00$; $p<0.05$), dostluk ($U=5786.50$; $p<0.05$) ve paylaşım ($U=5786.50$; $p<0.05$) alt boyutları için ise anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucu elde edilmiştir. Anlamlı farklılık bağlamında yeterli fiziksel okul donanımına sahip öğrencilerin saygı, dostluk ve paylaşım; yetersiz fiziksel okul donanımına sahip öğrencilerin ise işbirliği düzeylerinin diğer gruptan yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 7: Öğrencilerin Okul Bölgesi Değişkenine Göre Değerlere Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Ölçek/Boyutlar	Okul Bölgesi	N	SO	sd	X ²	p
Sorumluluk	İl merkezi	82	116.79	3	1.449	.694
	İlçe merkezi	64	122.29			
	Kasaba/Belde	8	96.69			
	Köy	78	113.48			
Saygı	İl merkezi	82	123.48	3	5.862	.119
	İlçe merkezi	64	125.68			
	Kasaba/Belde	8	103.81			
	Köy	78	102.93			
İşbirliği	İl merkezi	82	110.22	3	3.193	.363
	İlçe merkezi	64	120.69			
	Kasaba/Belde	8	135.88			
	Köy	78	124.88			
Dürüstlük	İl merkezi	82	110.22	3	1.522	.677
	İlçe merkezi	64	120.69			
	Kasaba/Belde	8	106.00			
	Köy	78	120.74			
Dostluk	İl merkezi	82	115.46	3	.745	.862
	İlçe merkezi	64	120.51			
	Kasaba/Belde	8	127.56			
	Köy	78	113.17			
Paylaşım	İl merkezi	82	126.12	3	3.364	.339
	İlçe merkezi	64	122.79			
	Kasaba/Belde	8	125.50			
	Köy	78	108.51			
Toplam	İl merkezi	82	114.35	3	.342	.952
	İlçe merkezi	64	120.52			
	Kasaba/Belde	8	113.31			
	Köy	78	115.78			

Tablo 7'de yapılan Kruskal Wallis-H testi sonucuna göre öğrencilerin değerlere yönelik tutum düzeylerinin okul bölgesi değişkeni bağlamında; sorumluluk ($X^2=1.449$; $p>0.05$), saygı ($X^2=5.862$; $p>0.05$), işbirliği ($X^2=3.193$; $p>0.05$), dürüstlük ($X^2=1.522$; $p>0.05$), dostluk ($X^2=.745$; $p>0.05$), paylaşım ($X^2=3.364$; $p>0.05$) alt boyutları ve boyutların toplamı ($X^2=.342$; $p>0.05$) açısından anlamlı bir farklılık göstermediği sonucu elde edilmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırma kırsal ve kentsel bölgede eğitim gören okul öncesi öğrencilerinin değer düzeylerini betimlemek ve cinsiyet, aile türü, konut yapısı, okul fiziki donanım ve okul bölgesi değişkenlerine göre durumlarını ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada okul öncesi dönem öğrencilerinin değer düzeylerinin bu değişkenler bağlamında farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin kırsal ve kentsel bölgeye göre değer düzeylerinde anlamlı bir farklılık olmadığı ancak cinsiyet, aile türü, konut yapısı, okul fiziki donanım değişkenlerine göre farklılıkların olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum günümüzde kırsal ve kentsel bölge farklılıklarını en aza indirmek için yapılan fırsat eşitliği çalışmalarını yansıtır. Ülkemizde yürütülen eğitim programı sebebiyle kırsal bölgedeki çoğu okul fiziksel donanım imkanları bağlamında desteklenmeye çalışılmıştır. Yürütülen araştırmanın bu bölümünde araştırma sonucunda elde edilen bulgular neticesinde ulaşılan sonuçlar tartışılarak, sonuçlara ilişkin birtakım önerilere yer verilmiştir.

Araştırmada okul öncesi öğrencilerinin değerlere yönelik tutumları; hem alt boyutlar bazında; sorumluluk ($\bar{x}$ =2.71), saygı ($\bar{x}$ =2.64), işbirliği ($\bar{x}$ =2.24), dürüstlük ($\bar{x}$ =2.49), dostluk ($\bar{x}$ =2.74), paylaşım ($\bar{x}$ =2.67)]hem de boyutların toplamı bağlamında yüksek düzeyde olduğu ($\bar{x}$ =2.58), sonucu elde edilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan okul öncesi öğrencilerinin değerlere duyarlı olma niteliğine sahip oldukları söylenebilir.

Okul öncesi öğrencilerinin cinsiyet etkisine göre değerlere yönelik tutum düzeyleri arasında boyutların toplamı bağlamında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılık okul öncesi öğrenciler arasında kız öğrenciler lehinedir. Alt boyutlardan; sorumluluk, saygı, dostluk, dürüstlük ve paylaşım bağlamında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu ve bu farklılığın kadın öğrenciler lehine olduğu tespit edilmiştir. Yapılan literatür taramasında da bu sonucu destekler nitelikte çalışmalara rastlanmıştır. Kayır (2011) ve Kesici (2018) ortaöğretim öğrencilerinin değer algılarını incelediği araştırmada sorumluluk değeri bağlamında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek puan alarak daha fazla sorumlu davrandıklarını tespit etmiştir. Aktepe ve Yalçınkaya (2016) ilkökul ve ortaokul ortamında değerler eğitimi konusunda öğrencilerin görüşlerini çeşitli değişkenler açısından inceleyerek değer düzeyleri arasında kadın öğrenciler lehine anlamlı farklılıklar olduğunu tespit etmiştir. İzzati ve diğerlerinin (2019) araştırmaları da bu sonuçları destekler niteliktedir. İzzati ve diğerleri (2019) karakter eğitimi bağlamında yaptığı araştırmada ahlaki eylemlerde cinsiyet farklılıkları olduğu ve bu farklılıkların kadın öğrencilerin lehine olduğunu ortaya koymuşlardır. Literatür taraması sonucu ulaşılan araştırmalarda değer düzeyleri bağlamında kadın öğrencilerin lehine oluşan bu farklılıklar Karaoğlu ve Ünivar (2017) tarafından ortaya konulan; gelişmenin sosyal, duygusal ve bilişsel alanlarında kızların ergenlik dönemine kadar erkeklerden daha önce geliştiği savını desteklemektedir. Literatür taramasında cinsiyet değişkeninin öğrencilerin değer düzeyleri bağlamında anlamlı farklılık oluşturduğuna dair rastlanan araştırmaların yanı sıra farklılık oluşturmadığı yönünde araştırmalarda mevcuttur. Yaşartürk (2019) ilkökul öğrencilerinin Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramına göre sorumluluk, dürüst olma, yardımseverlik ve adalet değerlerine yönelik yargılarını incelediği araştırmada cinsiyet değişkeni bağlamında anlamlı farklılık olmadığını belirlemiştir.

Aile türü, konut yapısı, okul fiziki durumu ve okul bölgesi değişkenlerine göre öğrencilerin değer düzeylerinde ölçek toplamı bağlamında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alt boyutlar bağlamında ise aile türüne göre öğrencilerin değer düzeylerinde sorumluluk, saygı ve dostluk boyutlarında geniş aile türüne sahip öğrencilerin lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türk ulusunun sahip olduğu bozkır kültüründen çağımız modern dünyasına değin süregelen geleneksel aile yapısında, ata değeri sevgi ve saygı gibi evrensel değerler etkisinde maddi ve manevi bir olgu halini almıştır (Turhan, 2018). Türk kültür yapısına göre çocukla birlikte aynı yaşam alanını paylaşan büyükanne ve büyükbaba gibi aile atası kabul edilen ebeveynler kültürel normlara göre saygın bir konumda kabul edildiği için çocuğa saygı değeri kazanımı bağlamında katkı sağlayabilir.

Konut yapısı değişkenine göre öğrencilerin değer düzeylerinde ise saygı boyutunda apartmanda yaşayan öğrencilerin lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Toplumda barış ve düzen içinde bir arada yaşamının saygılı olma gibi belli toplumsal kurallara bağlı olduğu muhakkaktır. Elde edilen bu sonuca göre bu durum apartman gibi toplu yaşanan ve ortak kullanımı zorunlu kılan alanların bireylerde saygı değerinin gelişmesine katkı sağlamış olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Okul fiziki donanım değişkenine göre öğrencilerin değer düzeylerinde de saygı, iş birliği ve paylaşım boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiş olup bu farklılık saygı ve paylaşım boyutlarında okul fiziki donanımı yeterli olan öğrencilerin lehine olduğu saptanmıştır. Saygı ve paylaşım boyutlarında okul fiziki donanımı yeterli olan öğrencilerin lehine olan bu farklılık, Özkubat'ın (2013) araştırmasında ortaya koyduğu iç ve dış fiziksel çevre tasarımları verilen eğitim kalitesinin yanında, öğrencilerin değer, davranış ve tutumlarını etkilediği savını destekler. Öğrencilerin gelişim özellikleri ve yaşına uygun, kendilerini güvende hissedebilecekleri eğitim-öğretim ortamları ve donanımları öğrencilerin davranış ve değerlere yönelik tutumlarını olumlu yönde destekleyebilecektir. Adıgüzel (2011) tarafından okul değişkenlerinin eğitimde verimliliğe etkisi bağlamında yaptığı araştırma sonucunda da öğretmenler, eğitimde verimliliği etkileyen değişkenlerden biri olarak fiziki yapıyı kabul etmişlerdir. Yapılan araştırma bağlamında nitelikli eğitim öğretim programları için gerek duyulan unsurlar; güvenlik şartları sağlanmış bir çevre ve sosyal ilişkileri etkili bir şekilde ortaya koyabilecek yeterlilikte olan ferah bir alandır. (Kıldan, 2010). Araştırmada elde edilen bu çıkarım ayrıca (Göksoy, 2017) tarafından yapılan araştırmada da ortaya konmuştur. Göksoy (2017) çocuklarda öğrenme çıktılarının kalitesinin artırılabilmesinin en önemli koşulu olarak, sınıflardaki fiziki çevre olanaklarının iyileştirilmesini kabul etmiştir.

Son yıllarda çalışmaları hızlanan, yeni bir alan olarak yükseköğretim kurumlarında da yerini alan değerler eğitiminin, eğitim kurumlarında ele alınarak çocukların ahlaki gelişim sürecine olumlu yönde katkı sağlaması beklentilerimizdendir. Bu çerçevede değerlere yönelik oluşan tutum düzeylerine karşı toplumsal farkındalık oluşturulması önem teşkil etmektedir. Nitekim okul öncesi eğitim kurumlarında yapılan değerlere yönelik eğitim faaliyetleri de bu farkındalık çalışmasında önemli yer tutar.

Öğretmenlerin eğitim öğretim sürecinde kullandıkları stratejiler, çocukların duygudaşlık yapabilmelerine, ahlaki bağlamda strateji geliştirmelerine, ahlaki çatışmalardan kaçınmalarına, kötü kabul edilen edimlere sınır koyarak ahlaki çatışmalardan kaçınmalarına yardımcı olur (Johansson, 2010). Bu kapsamda öğretmenlerin erken çocukluk döneminden itibaren çocukları doğruyu tanımları, ahlaki hazır bulunuşluluğu belirlemeleri ve değerler eğitimi noktasında çocuğun farkındalık kazanmasına destek olmaları gerekir.

Elde edilen sonuçlar neticesinde şu öneriler sıralanabilir. Araştırma nicel bir yöntemle, öğretmenlerin gözünden okul öncesi dönem çocuklarının değer düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesini sağlamak için gerçekleştirilen bir çalışmadır. Okul öncesi çocuklarının değer düzeylerinin bu değişkenlere yönelik incelenmesini içeren farklı örneklem gruplarıyla başka çalışmalar yürütülebilir ve çıkan sonuçlar bağlamında karşılaştırmalar yapılabilir. Çalışma alanda çok çalışılmamış olması sebebiyle karşılaştırma da yapabilmek adına alandaki diğer araştırmacıları teşvik edebilir. Ayrıca daha kapsamlı sonuçlar elde etme açısından da nitel çalışmalar ile desteklenebilir. Araştırmada öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre değer düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Oluşan bu durumun olası nedenleri üzerine veya durumu daha kapsamlı bir şekilde ortaya koyabilecek boylamsal çalışmalar yürütülebilir. Ayrıca öğrencilerin değer düzeylerini etkileyebilecek farklı değişkenler (veli öğrenim durumu, sosyo-ekonomik düzey, coğrafi bölge, vb.) ile ilgili çalışmalar yürütülebilir ve bu kapsamda eğitim süreçleri planlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akçay, İ. (2006). *Farklı ülkelerde okul öncesi öğrencilerine yönelik çevre eğitimi*. Doktora Tezi. Bursa Üniversitesi, Bursa.
- Adıgüzel, A. (2011). Okul değişkenlerinin eğitimde verimliliğe etkisi. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 45-64.

- Aktepe, V., & Yalçinkaya, E. (2016). Okul ortamında değerler eğitiminin öğrenci görüşlerine göre çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 113-131.
- Creswell, J.W. (2017). *Eğitim araştırmaları: Nicel ve nitel araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi*. Edam.
- Çakmak, Ö. Ç. (2010). Okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 1-18. <https://doi.org/10.11616/AbantSbe.256>
- Çiftçi, C., & Çağlar, A. (2014). Ailelerin sosyoekonomik özelliklerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkisi fakirlik kader midir? *İnsan Bilimleri Dergisi*, 11 (2), 155-175. <https://doi.org/10.14687/ijhs.v11i2.2914>
- Delijeve, G., & Ozola, A. (2021, Mayıs). Toplum içinde okul öncesi eğitimde değerlerin yetkinlik temelli öğrenim içeriği uygulanarak gerçekleştirilmesi. *Uluslararası Bilimsel Konferans Bildirileri* (Cilt 2, s. 715-728).
- Göksoy, S. (2017). Okulların altyapı yeterliliği. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 1(1), 9-15.
- Gürbüz S., & Şahin F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- İzzati, UA, Bachri, BS, Sahid, M., & Indriani, DE (2019). Karakter eğitimi: Endonezya'daki ilkokullarda ahlaki bilgi, ahlaki duygu ve ahlaki eylemde cinsiyet farklılıkları. *Üstün Yetenekli Genç Bilim Adamlarının Eğitimi Dergisi*, 7 (3), 547-556.
- Johansson, E. (2002). Okul öncesi etkileşimde ahlak: Çocukların ahlaki ile çalışmak için öğretmenlerin stratejileri. *Erken Çocukluk Gelişimi ve Bakımı Dergisi*, 172 (2), 203-221.
- Kandır, A., & Alpan, U. Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14 (14), 33-38.
- Kara, M. A. (2016). Toplumsal dayanışma kavramı temelinde imece kültürü: Tirebolu-Doğankent yöresi örneği. *International Journal of Social Science*, 53, 377-386. <https://doi.org/10.9761/JASSS4863>
- Karoğlu, H., & Ünüvar, P. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri ve sosyal beceri düzeyleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (43), 231-254. <https://doi.org/10.21764/efd.12383>
- Karakaya, İ. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. A. Tanrıoğan (Edt.), Anı Yayıncılık, Ankara.
- Kayır, G. (2011). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Değer Algılarının İncelenmesi: Eskişehir İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kesici, A. (2018). Lise öğrencilerinin sorumluluk düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38 (3), 965-985. <https://doi.org/10.17152/gefad.380376>
- Kıldan, A. O. (2010). Okul öncesi eğitim bağlamında; "Eğitim hizmetlerinde kalite". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 111-130.
- Koçyiğit, A. (2019). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki değerler eğitimine yönelik veli tutumları (Sivas ili örneği). (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 549959).
- Meriç, A., & Özyürek, A. (2018). Okul öncesi dönem çocukların ahlaki ve sosyal kural bilgilerinin incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8 (14), 137-166. <https://doi.org/10.26466/opus.378956>
- Neslitürk, S., & Çeliköz, N. (2015). Okulöncesi değerler ölçeği aile ve öğretmen formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (24), 19-42. <https://doi.org/10.14582/DUZGEF.405>
- Oruç, C. (2010). Okul öncesi dönem çocuğunda ahlaki değerler eğitimi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, (2), 37-60.
- Özkubat, S. (2013). Okul öncesi kurumlarında eğitim ortamlarının düzenlenmesi ve donanım. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4 (2), 58-66.
- Sodirovich, SJ (2022). Okul öncesi çocukların eğitimin içeriği ulusal değerlere göre. *Avrupa Uluslararası Multidisipliner Araştırma ve Yönetim Çalışmaları Dergisi*, 2 (4), 223-225.
- TDK. (2011). *Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim Tarihi: 4 Kasım 2020, <http://tdk.gov.tr/>
- Turhan, S. (2018). Türklerde milli değerlerden birisi: Ana-baba sevgisi. *Folklor Akademisi Dergisi*, 1 (1), 137-148. <https://doi.org/10.32590/fad.17>
- Yaşartürk, İ. (2019). *İlkokul öğrencilerinin adalet, dürüst olma, sorumluluk ve yardımseverlik değerlerine yönelik yargılarının Kohlberg'in ahlak gelişim kuramına göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, (19), 499-522.
- Yıldırım, S.G. (2019). Değerler eğitimine yönelik bir model önerisi: Değer içselleştirme. (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 581988).

Zdanevych, L., Syrova, Y., Kolosova, S., Pyvovarenko, M., & Kurhannikova, O.(2020). Kültür ve eğitim alanında okul öncesi çocuklara değerler sistemini aşlamak. *Evrensel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8 (11B), 5991–5999.

<https://doi.org/10.13189/ujer.2020.082235>

EK 1.

OKULÖNCESİ DEĞERLER ÖLÇEĞİ ÖĞRETMEN FORMU

Bu ölçek kırsal ve kentsel bölgede eğitim gören okul öncesi dönem çocuklarının değer algılarının ortaya konması için 5 yaş grubu okul öncesi öğrencileri için okul öncesi öğretmenleri tarafından doldurulacaktır.

Öğrencinin Cinsiyeti

1. Kız () 2. Erkek ()

Okulunuzun Bulunduğu Bölge

1. İl Merkezi () 2. İlçe Merkezi () 3. Kasaba/belde () 4. Köy ()

Okulunuzun Fiziki Donanımı

1.Yeterli () 2.Yetersiz ()

Öğrencinin Konut Yapısı

1.Müstakil () 2. Apartman ()

Öğrencinin Aile Türü

1.Çekirdek () 2.Geniş ()

Davranışlar	EVET	BAZEN	HAYIR
1. Etkinlik sonrası malzemeleri dolaba yerleştirir.	3	2	1
2. Süreli etkinliklerin süresine ilişkin yönergeye uyar.	3	2	1
3. Yetişkin denetimi olmasa da gerektiği gibi davranır.	3	2	1
4. Beslenme saatinde gerekli hazırlıkları (el temizliği, beslenmeyi çıkarma vb.) yapar ve yemeğini kendi yer.	3	2	1
5. Sınıfta verilen görevleri yerine getirir.	3	2	1
6. Başkalarının farklı özellikleri olabileceğini kabul eder.	3	2	1
7. Başkalarının da hakları olduğunu kabul eder.	3	2	1
8. Arkadaşları konuşurken rahatsız eder.	3	2	1
9. Nezaket sözcüklerini kullanır	3	2	1
10. Farklı özellikteki (kilolu, gözlüklü, çok esmer, engelli vb.) arkadaşlarını tuhaf karşılar.	3	2	1
11. Grup etkinliklerinde zorlanır.	3	2	1
12. Grupta aldığı sorumluluğu yerine getirir.	3	2	1
13. Kendi istediği oyun olmazsa gruba katılmaz.	3	2	1
14. Birlikte faaliyet yaparken mutlu olur.	3	2	1
15. Arkadaşının ihtiyacı olduğunda yardım eder.	3	2	1
16. Sevmediği/rahatsız olduğu şeyleri ifade eder.	3	2	1
17. Evde yaşadığı olumsuzlukları gizler.	3	2	1
18. Verdiği sözleri tutar.	3	2	1
19. Hata yaptığında gizler.	3	2	1
20. Başkalarına söylemesini istemediğimiz şeyleri söyler (Sır tutmaz).	3	2	1
21. Genelde arkadaşları tarafından sevilir.	3	2	1
22. Arkadaşlarıyla oyun oynamayı sever.	3	2	1
23. Arkadaşlarını korur, kırıncı davranmaz.	3	2	1
24. Arkadaşları ile olmaktan zevk alır.	3	2	1
25. Arkadaşları ile olmaktansa tek başına olmayı tercih eder.	3	2	1
26. Sanat çalışmalarında ortak kullanılan (boya, kâğıt vb.) malzemeyi uygun şekilde arkadaşları ile kullanır.	3	2	1
27. Oyuncak ve eşyalarını arkadaşı ile paylaşır.	3	2	1
28. Arkadaşı ile yiyeceklerini (çikolata, şeker, kek vb.) paylaşmayı tercih etmez.	3	2	1
29. Duygu ve düşüncelerini öğretmeni ve arkadaşları ile paylaşır.	3	2	1
30. Evden getirdiği çikolata, şeker, bisküvi vb. tüm arkadaşlarına eşit dağıtmaya çalışır.	3	2	1